

Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen

Inleiding

Mishandeling in welke vorm dan ook is niet aanvaardbaar. In deze veldnorm ligt de focus op twee specifieke onderdelen van geweld in afhankelijkheid, namelijk kindermishandeling en huiselijk geweld¹. Alertheid en het bespreekbaar maken is essentieel om de prevalentie van geweld in afhankelijkheid in Nederland terug te dringen.

Het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld is dan ook een verantwoordelijkheid van iedereen, zeker ook van ziekenhuizen. Vaak worden in de gezondheidszorg als eerste de (fysieke) gevolgen van mishandeling zichtbaar. Voldoende consensus over verantwoorde zorg rond de signalering van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld is daarbij van groot belang. Naast een richtlijn / protocol voor signalering, zijn beleid omtrent aanpak en scholing over kindermishandeling en huiselijk geweld minstens zo belangrijk.

Om duidelijkheid te verschaffen over wat verantwoorde zorg is bij het signaleren van en handelen na (een vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld is deze veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen ontwikkeld in juni 2013 met behulp van experts uit de beroepsgroepen Nederlandse Vereniging voor Spoedeisende Hulp Artsen, Nederlandse Vereniging Spoedeisende Hulp Verpleegkundigen, Nederlands Vereniging voor Heelkunde, Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde en de Vereniging Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling. Ondersteuning is verleend door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Er is door diverse beroepskrachten in het veld feedback gegeven op eerdere versies.

De veldnorm gaat over de signalering en aanpak van (vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld en sluit daarmee aan bij de wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling². Naar aanleiding van deze wet hebben verschillende beroepsgroepen de eigen meldcode aangepast. Deze aangepaste meldcodes voor de eigen beroepsgroep functioneren als beroepsnorm.

De veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld dient als kader voor deze meldcodes en beoogt de randvoorwaarden ziekenhuisbreed helder te maken voor signalering en aanpak van dit geweld.

¹ Binnen het overkoepelende begrip geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt gesproken van huiselijk geweld als bedoeld wordt op een situatie van geweld tussen twee volwassenen zonder dat kinderen daar slachtoffer van zijn. Indien kinderen slachtoffer zijn van geweld tussen twee of meer volwassenen waarvan zij afhankelijk zijn (inclusief getuige zijn van geweld) is per definitie sprake van kindermishandeling (zie definities verderop in de tekst). In sommige meldcodes wordt ook gesproken over volwassenengeweld als specifiek onderdeel van de bredere term huiselijk geweld. In deze veldnorm is gekozen om aan te sluiten bij de termen van de wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

² Deze wet is sinds 1 juli 2013 in werking. Deze huidige veldnorm is geactualiseerd in april 2019 i.v.m. de aanpassing van het onderliggende Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling per januari 2019. Sinds die datum zijn de meldcodes uitgebreid met beroepsgroep specifieke afwegingskaders.

Inhoud

1. Doelstelling en afbakening—4

- 1.1 Afbakening—4
- 1.2 Juridische basis aanpak (vermoeden van) kindermishandeling—4
- 1.3 Definitie kindermishandeling—4
- 1.4 Juridische basis aanpak (vermoeden van) huiselijk geweld—4
- 1.5 Definitie huiselijk geweld—5
- 1.6 Vormen van mishandeling—5

2. Taken en verantwoordelijkheden—6

- 2.1 Raad van Bestuur—6
- 2.2 Multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld—8
- 2.3 Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld—9
- 2.4 Individuele medewerker—9

3. Samenwerking—11

- 3.1 Beschikbaarheid expertise kindermishandeling en huiselijk geweld—11
- 3.2 Ketensamenwerking—11

Bijlage 1 Verklarende woordenlijst—12

1. Doelstelling en afbakening

De veldnorm beoogt te voorzien in een compact omschreven set van eisen en afspraken waar elk ziekenhuis in Nederland minimaal aan moet voldoen. Hiernaast hoopt zij te zorgen voor een heldere structuur van handelen voor het signaleren en aanpakken van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld.

Om die redenen zijn afspraken en taken opgenomen zowel op het gebied van (ontwikkeling van) beleid als op het gebied van uitvoering van werkzaamheden. Dit betekent dat de veldnorm zowel betrekking heeft op het management, zoals de Raad van Bestuur, als de uitvoerende medewerker.

1.1 Afbakening

De veldnorm is ziekenhuisbreed van toepassing op de volgende situaties:

- de patiënt is een kind;
- de patiënt is een volwassene, zonder minderjarige kinderen, die slachtoffer is van huiselijk geweld;
- de patiënt is een (zorg)afhankelijke volwassene of oudere;
- de patiënt is degene tot wie een kind in een afhankelijkheidsrelatie staat, voor zover een emotioneel en/of fysiek risico bestaat voor dat kind. Gedacht kan worden aan een ouder/verzorger die slachtoffer is van huiselijk geweld, intoxicatie van alcohol/drugs, ernstige psychische problemen of anderszins niet in staat lijkt een veilige opvoedingssituatie voor het kind te kunnen garanderen (de Kindcheck);
- de patiënt is degene tot wie het ongeboren kind in een afhankelijkheidsrelatie staat, indien emotioneel en/of fysiek risico bestaat voor dat ongeboren kind (de Kindcheck).

1.2 Juridische basis aanpak (vermoeden van) kindermishandeling

De juridische basis voor de veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld wordt gevormd door:

- het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 5.2.6, wettelijk meldrecht;
- de Jeugdwet, artikel 1.1, begripsbepaling kindermishandeling;
- de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen in de Zorg en de Wet BIG voor wat betreft het leveren van verantwoorde zorg;
- de uitwerking van het meldrecht in de meldcodes van bijvoorbeeld de KNMG en de V&VN;
- de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;

1.3 Definitie kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel³.

Overweging om ook verwaarlozing mede te definiëren: Kindermishandeling is het doen en laten van ouders, of anderen in soortgelijke positie ten opzichte van een kind, dat een ernstige aantasting of bedreiging vormt voor de veiligheid en het welzijn van het kind.

1.4 Juridische basis aanpak (vermoeden van) huiselijk geweld

De juridische basis voor de veldnorm betreffende huiselijk geweld wordt gevormd door:

- de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 5.2.6, wettelijk meldrecht;
- de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen in de Zorg en de Wet BIG voor wat betreft het leveren van verantwoorde zorg;
- de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

³ Jeugdwet, Artikel 1.1

1.5 Definitie huiselijk geweld

Onder huiselijk geweld wordt in het kader van deze veldnorm verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring op enigerlei locatie. Tot de huiselijke kring behoren: (ex)partners, gezinsleden, familieleden, huisgenoten, huisvrienden en mantelzorgers.⁴

1.6 De Kindcheck

De meldcode bevat een zogeheten kindcheck, welke zich richt op professionals met volwassen cliënten. Bij een kindcheck controleren professionals of kinderen in een gezin aanwezig zijn, of ze veilig zijn en of hulp nodig is. Bijvoorbeeld als een ouder een psychische stoornis heeft of verslaafd is. De kindcheck is dus aan de orde in alle gevallen waarin de professional meent dat door de medische situatie of door andere omstandigheden waarin zijn volwassen cliënt verkeert, een risico bestaat op ernstige schade voor kinderen waar hij zorg voor draagt. Meent de professional dat dit risico aanwezig is, dan onderzoekt hij in een gesprek met de cliënt of kinderen bij de cliënt wonen en wie voor hen zorgen. Op basis van deze informatie beslist de professional of hij verder actie moet ondernemen door de stappen van de meldcode te zetten.

1.7 De mantelzorgverleningscheck

In de meldcode is de mantelzorgverleningscheck voor artsen opgenomen, ontleend aan de Richtlijn vermoeden van ouderenmishandeling.⁵ Hierbij gaat de arts onder andere na of er in de omgeving van zijn volwassen patiënt personen zijn die van deze patiënt afhankelijk zijn voor mantelzorg. De mantelzorgverleningscheck wordt uitgevoerd als de arts inschat dat de problemen van zijn volwassen patiënt een risico vormen voor de veiligheid van degene aan wie hij mantelzorg verleent. Meent de arts dat de medische conditie of de omstandigheden waarin de patiënt verkeert, een risico vormen voor de veiligheid van degene aan wie hij mantelzorg verleent? Of twijfelt de arts daarover? Dan moet hij het stappenplan van de meldcode doorlopen.⁶ Het is tenslotte van belang om alert te zijn op signalen van overbelasting en ontsporing bij de mantelzorger. Als deze de zorg voor hun naaste niet meer aan kunnen neemt het risico op schadelijk of mishandelend gedrag richting de zorgontvanger toe.⁵

1.8 Vormen van mishandeling

Doorgaans worden de volgende vormen van kindermishandeling of huiselijk geweld onderscheiden:

- lichamelijke mishandeling;
- lichamelijke verwaarlozing;
- emotionele of psychische mishandeling;
- emotionele of psychische verwaarlozing;
- seksueel misbruik;
- getuige van huiselijk geweld;
- financieel misbruik (als onderdeel ouderenmishandeling).

Verskillende vormen komen vaak in combinatie met elkaar voor.

Voor kindermishandeling worden nog drie bijzondere categorieën genoemd:

- Bedreiging van een ongeboren kind;
- 'Pediatric Condition Falsification' en 'Factitious Disorder by Proxy'⁷;
- Cultuur- en/of religie gerelateerde mishandeling, zoals meisjesbesnijdenis, eerwraak en uitdrijvingsrituelen.

⁴ Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 1.1.1

⁵ Richtlijn vermoeden van ouderenmishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein, NVKG, 2018.

⁶ KNMG-meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, editie 2018.

⁷ 'Pediatric Condition Falsification' en 'Factitious Disorder by Proxy' is een specifieke psychiatrische stoornis van een der opvoeders van het kind waarbij bij het kind symptomen van een of meer ziektes worden uitgelokt, aangebracht of gefingeerd die vervolgens gemeld worden bij artsen, voorheen bekend onder de naam 'Munchausen by Proxy Syndroom'. Dit syndroom komt overigens ook bij ouderen voor.

2. Taken en verantwoordelijkheden

In deze veldnorm worden de taken en verantwoordelijkheden beschreven van achtereenvolgens de Raad van Bestuur, het multidisciplinaire team kindermishandeling en huiselijk geweld, de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld en de individuele medewerker.

2.1 Raad van Bestuur

De eindverantwoordelijkheid voor de coördinatie en de uitvoering van het beleid voor de aanpak van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld ligt bij de Raad van Bestuur van de ziekenhuisorganisatie. Het beoogde resultaat van het beleid is het voorkomen of verminderen van schade als gevolg van kindermishandeling en huiselijk geweld door vroege signalering en vervolgens het op gang brengen van adequate hulpverlening.

De Raad van Bestuur, ten behoeve van de structurele inbedding van de signalering / aanpak van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld in het gehele ziekenhuis:

1. conformeert zich aan de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief de beroepsgroep specifieke afwegingskaders, en stelt op basis daarvan een specifiek beleid voor het eigen ziekenhuis vast;
2. ziet toe op de uitvoering en toetsing van dit beleid;
3. ziet toe op structurele scholing en intervisie als onderdeel van het takenpakket van de professionele medewerker;
4. mandateert een multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld voor het aansturen en periodiek monitoren van de uitvoering van het beleid⁸;
5. geeft opdracht tot het ontwikkelen, vaststellen, registreren en periodiek monitoren van eigen ziekenhuisbrede prestatie-indicatoren voor de signalering en ketenzorg van kindermishandeling en huiselijk geweld;
6. zorgt voor adequate juridische, medische en maatschappelijke ondersteuning en kennis omtrent (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld bij de medewerkers;
7. is verantwoordelijk voor adequate en tijdige implementatie van het ziekenhuisspecifieke beleid conform de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief de beroepsgroep specifieke afwegingskaders;
8. faciliteert het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld en de medewerkers bij het zo goed mogelijk uitvoeren van het beleid op het gebied van signalering en aanpak van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld en zorgt in voorkomende gevallen voor adequate psychologische ondersteuning van medewerkers;
9. zorgt voor een adequaat en operationeel (digitaal) registratiesysteem;
10. stelt menskracht en budget beschikbaar om bovenstaande te realiseren.

Toelichting

Ad 1: beleid

Binnen het ziekenhuis bestaat beleid voor de omgang met patiënten, inclusief de omgang met kinderen en volwassenen bij wie vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld bestaan, conform de hierboven gegeven definitie van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Het beleid is schriftelijk vastgelegd en de naleving van dit beleid wordt gecontroleerd.

⁸ Het is aan de lokale Raad van Bestuur om deze functie in één multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld neer te leggen of in een afzonderlijk multidisciplinair team kindermishandeling en multidisciplinair team huiselijk geweld.

Minimaal moeten in het ziekenhuisspecifieke beleid de volgende punten omschreven zijn:

- werkwijze bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld conform de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de beroepsgroep specifieke afwegingskaders, inclusief signaleringsinstrument en samenwerking met het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld;
- samenstelling en werkwijze multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld;
- werkwijze in relatie tot het gezagskader van een kind bij vermoedens van kindermishandeling;
- duidelijke richtlijnen die verschil in aanpak en verantwoordelijkheden tussen kindermishandeling en huiselijk geweld beschrijven;
- verantwoordelijkheid voor de diagnostiek van letsels, inclusief de verantwoordelijkheid voor de inschakeling van benodigde of verplichte expertise van buiten het ziekenhuis;
- verantwoordelijkheid voor het starten van hulpverlening;
- verantwoordelijkheid voor de follow-up bij verwijzing totdat de verantwoordelijkheid door de volgende ketenpartner is overgenomen;
- verantwoordelijkheid voor eventuele contacten met de regionale Veilig Thuis-organisatie;
- scholingsprogramma met kennis en vaardigheden over herkennen, signaleren en diagnosticeren van (een vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld⁹;
- registratie en periodieke evaluatie en bijsturing;
- jaarlijkse verslaglegging.

Ad 3: scholing

Het beleid rond vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld kan slechts tot het beoogde doel leiden indien alle betrokken medewerkers, inclusief nieuwe medewerkers, werken conform het vastgestelde beleid. Leidinggevend en zetten dan ook, samen met het multidisciplinaire team kindermishandeling en huiselijk geweld, een cultuur neer waar intervisie en scholing voldoende wordt gefaciliteerd. Dit impliceert voldoende budget voor deze activiteiten.

In dit scholingsprogramma is o.a. aandacht voor:

- de definities en afbakening van kindermishandeling en huiselijk geweld;
- herkennen, signaleren en diagnosticeren van (een vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld;
- wat het ziekenhuis in dit kader doet (inclusief rollen Raad van Bestuur, aandachtsfunctionaris en multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld);
- rol en functie van de regionale Veilig Thuis-organisatie;
- meldcode / meldrecht / informatieplicht / beroepsgeheim;
- wat is vanuit het ziekenhuis mogelijk en nodig bij het in gang zetten van behandeling of oplossen van de hulpvraag van slachtoffer en/of dader;
- follow-up bij verwijzing naar andere hulpverlening;
- protocol en regelgeving ziekenhuis en de verhouding daarvan tot de diverse meldcodes;
- gespreksvaardigheden en bejegening in patiëntcontact, met kinderen of hun ouders;
- documenteren en rapporteren;
- verschil in juridische basis bij de aanpak van (een vermoeden van) kindermishandeling respectievelijk huiselijk geweld zonder kinderen.

2.2 Multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld

Binnen het ziekenhuis bestaat een multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit team werkt vanuit een opdracht van de Raad van Bestuur en haar doelstelling, taken en werkwijze zijn schriftelijk vastgelegd. Het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld komt minimaal 4 maal per jaar bij elkaar.

Het doel van het team is te zorgen dat in het ziekenhuis door alle betrokken medewerkers op professioneel niveau (een vermoeden van) kindermishandeling en huiselijk geweld gesignaleerd en aangepakt kan worden. Dit gebeurt conform deze veldnorm, bestaande meldcodes incl. afwegingskaders, richtlijnen van de verschillende beroepsverenigingen en wetgeving.

⁹ Het scholingsprogramma is bedoeld voor medewerkers met direct patiëntcontact. Per discipline kan het scholingsprogramma verschillend van inhoud en vorm zijn.

Het multidisciplinaire team:

1. geeft uitvoering aan het beleid zoals gesteld door de Raad van Bestuur;
2. beschrijft wat aan zorg geboden moet worden op het gebied van het signaleren van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld en het in gang zetten van adequate hulpverlening binnen de eigen organisatie, (indien van toepassing) binnen de externe samenwerkingsverbanden en maakt hier een samenhangend geheel van;
3. zorgt dat betrokken medewerkers zich bewust zijn van hun rol in het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld, en (indien van toepassing) in de ondersteuning hiervan gebruik maken van bestaande signalerings- en risicotaxatie instrumenten;
4. zorgt zelf dat het permanent beschikt over voldoende actuele kennis over kindermishandeling en huiselijk geweld;
5. zorgt voor adequate structurele deskundigheidsbevordering voor alle betrokken medewerkers;
6. biedt expertise op het gebied van signaleren en aanpak van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld c.q. regelt dat deze expertise ingeroepen kan worden door betrokken medewerkers;
7. zorgt voor goede registratie van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld en de stappen die na het signaleren van (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld genomen zijn, inclusief de follow-up van de patiënt. Het multidisciplinaire team heeft hierbij oog voor de wettelijke mogelijkheden en plichten;
8. zorgt voor structureel overleg met een vertrouwensarts van de regionale Veilig Thuis organisatie;
9. bespreekt casuïstiek ter evaluatie van genomen besluiten met als doel hiervan te leren en om, indien nodig, beleidsaanpassing voor te stellen;
10. adviseert, gevraagd en ongevraagd, de Raad van Bestuur over het beleid en eventuele bijstelling daarvan;
11. fungeert als klankbord voor de overige medewerkers.

Toelichting

Ad 3: instrumenten voor risicotaxatie en vroegsignalering

In het veld worden diverse signalering en risicotaxatie instrumenten gebruikt. Een aantal van deze signalering en risicotaxatie instrumenten wordt momenteel wetenschappelijk onderzocht. Op dit moment is het uitgangspunt dat het minder van belang is welk, maar wel dat een instrument voor vroegsignalering gebruikt wordt en waar aanwezig een instrument voor risicotaxatie.

Samenstelling van het team

Het team moet minimaal uit de volgende leden bestaan¹⁰:

- coördinator;
- aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld;
- kinderarts;
- medisch specialist van de heelkundige (sub)specialisaties die beschikt over de meeste expertise op het terrein van signaleren en het herkennen van specifieke letsels van kindermishandeling en huiselijk geweld;
- verpleegkundige die beschikt over de meeste expertise op het terrein van signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld;
- SEH-arts KNMG (indien aanwezig);
- SEH-verpleegkundige;
- klinisch geriater (vanwege ouderenmishandeling);
- maatschappelijk werker (indien aanwezig);
- vertrouwensarts Veilig Thuis;

¹⁰ Verschillende functies uit het team kunnen door dezelfde persoon uitgevoerd worden of juist verdeeld worden over meerdere personen uit de organisatie mits die over de benodigde expertise beschikken. Ook kan een ziekenhuis voor andere medewerkers kiezen indien die over meer of betere expertise beschikken voor het uitoefenen van deze taak.

Optioneel kunnen andere relevante betrokken disciplines deel uitmaken van het team: bijvoorbeeld (kinder)psycholoog, forensisch verpleegkundige, pedagoog / pedagogisch medewerker, medewerker kinder- en jeugdpsychiatrie, dermatoloog, (kinder)radioloog, gynaecoloog, ziekenhuisjurist, medisch ethicus. Ook externe partijen zoals Veilig Thuis, huisarts en Jeugdarts kunnen hierbij betrokken worden. De aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld van het ziekenhuis maakt qualitate qua deel uit van het team. De structurele samenwerking met de regionale Veilig Thuis-organisatie moet geregeld zijn.

2.3 Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld

Het ziekenhuis beschikt over een geschoolde aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld. De aandachtsfunctionaris is een medewerker van het ziekenhuis en de aanstelling is gewaarborgd door het beschikbaar stellen van uren, scholing en budget¹¹. De aandachtsfunctionaris dient te voldoen aan het door de LVAK (de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling) en het NJi opgestelde taakprofiel (2019)¹¹. Hiermee wordt geborgd dat de aandachtsfunctionaris beschikt over de voor de taak benodigde kennis en kunde.

De aandachtsfunctionaris biedt de medewerkers onder andere ondersteuning bij het opstellen van uit te voeren acties rond signaleren en handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld. Daarnaast heeft de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld een sleutelrol in de samenwerking met andere organisaties op het gebied van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Om deze taken concreet vorm te geven is de aandachtsfunctionaris vaste deelnemer van het multidisciplinaire team kindermishandeling en huiselijk geweld.

2.4 Individuele medewerker

Elke medewerker volgt bij (vermoedens van) kindermishandeling of huiselijk geweld de stappen van de eigen ziekenhuisspecifieke meldcode en de voor de eigen beroepsgroep specifieke meldcode inclusief afwegingskader.

Elke individuele medewerker registreert in het patiëntendossier bij elk patiëntencontact waarbij een vermoeden bestaat op kindermishandeling of huiselijk geweld, bij welke van die vermoedens vervolgstappen zijn ondernomen en welke vervolgstappen dit zijn.

¹¹ Het is aan het ziekenhuis om te bepalen of deze functie bij één of bij meerdere personen in de organisatie wordt neergelegd. In de veldnorm wordt geen uitspraak gedaan over de vereiste discipline van deze persoon of personen. Belangrijker dan discipline is of deze persoon of personen over de juiste competenties beschikt/beschikken voor deze taak. Zie voor het taakprofiel: https://lvak.nl/downloads/LVAK_taaiprofiel_aandachtsfunctionaris.pdf

3. Samenwerking

Elke individuele medewerker registreert of advies wordt gevraagd bij Veilig Thuis en/of er uiteindelijk een melding wordt gedaan.

Elke individuele medewerker registreert of en welke hulpverlening of follow-up in gang is gezet indien bij (een vermoeden van) kindermishandeling of huiselijk geweld geen melding is gedaan bij Veilig Thuis.

Documentatie en registratie over (een vermoeden van) kindermishandeling of huiselijk geweld hoort onderdeel uit te maken van het patiëntendossier (ook na eenmalig bezoek aan SEH). Conform de wettelijke bepalingen in de Jeugdwet, artikel 7.3.8, behoort men de gegevens gedurende 15 jaar te bewaren. Het is dus niet voldoende om screening- / signaleringformulieren (of andere signaleringsinstrumenten) in een centrale database te bewaren.

3.1 Beschikbaarheid expertise kindermishandeling en huiselijk geweld

Binnen het ziekenhuis moet geregeld en bekend zijn bij medewerkers hoe de expertise over (vermoedens van) kindermishandeling of huiselijk geweld kan worden ingeroepen en hoe de 24/7 bereikbaarheid hiervan geregeld is.

3.2 Ketensamenwerking

In het adherentiegebied van het ziekenhuis vindt afstemming plaats tussen het ziekenhuis en de verscheidene ketenpartners betrokken bij de signalering, bestrijding en behandeling van kindermishandeling en huiselijk geweld. Hieronder vallen in ieder geval de huisartsenpost, de regionale ambulancevoorziening en huisartsen.

Tevens vindt afstemming plaats tussen verschillende ziekenhuizen in de regio en/of de provincie.

Verklarende woordenlijst

IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
KNMG	Koninklijk Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
V&VN	Verpleegkundigen en Verzorgenden Nederland
Coördinator	Voorzitter van het multidisciplinair team kindermishandeling en huiselijk geweld in een ziekenhuis. Deze functie kan, maar hoeft niet, vervuld worden door de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld van het ziekenhuis.
Follow-up	Overdracht van verantwoordelijkheid naar volgende hulpverleners. De verantwoordelijkheid kan pas overgedragen worden nadat de volgende hulpverlener deze actief heeft overgenomen.
Gezagskader	Verhouding tussen degene die het gezag uitoefent op de persoon van de minderjarige en degene op wie het gezag betrekking heeft, waaronder zowel ouderlijk gezag als voogdij.
Huiselijk geweld	Lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring. Tot de huiselijke kring behoren: (ex)partners, gezinsleden, familieleden, huisgenoten en mantelzorgers. In het kader van deze veldnorm wordt huiselijk geweld alleen opgevat als geweld met uitsluitend volwassenen als slachtoffer. Indien bij het geweld kinderen aanwezig zijn (al dan niet als getuige) is sprake van kindermishandeling.
Kind	Minderjarig persoon onder gezag van een meerderjarige volwassene.
Kindcheck	De meldcode bevat een zogeheten kindcheck, die zich richt op professionals met volwassen cliënten. Bij een kindcheck controleren professionals of kinderen in een gezin aanwezig zijn, of ze veilig zijn en of hulp nodig is. Bijvoorbeeld als een ouder een psychische stoornis heeft of verslaafd is. De kindcheck is dus aan de orde in alle gevallen waarin de professional meent dat door de medische situatie of door andere omstandigheden waarin zijn volwassen cliënt verkeert, een risico bestaat op ernstige schade voor kinderen waar hij zorg voor draagt. Meent de professional dat dit risico aanwezig is, dan onderzoekt hij in een gesprek met de cliënt of kinderen bij de cliënt wonen en wie voor hen zorgen. Op basis van deze informatie beslist de professional of hij verder actie moet ondernemen door de stappen van de meldcode te zetten.
Kinderbeschermingsmaatregel	Maatregel om de ontwikkeling van een kind veilig te stellen, opgelegd door de rechter. De meest voorkomende en lichtste maatregel is de ondertoezichtstelling. Ontheffing en ontzetting uit het ouderlijk gezag zijn zwaardere maatregelen (www.kinderbescherming.nl).

Verklarende woordenlijst

Kindermishandeling	Elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.
Mantelzorg	Mantelzorg is langdurige onbetaalde zorg voor een naaste die lichamelijk of psychisch ziek is of een beperking heeft. Kenmerkend is de persoonlijke band tussen de mantelzorger en degene voor wie hij/zij zorgt.
Mantelzorgverleningscheck	De mantelzorgverleningscheck houdt in dat de arts vraagt of onderzoekt of er in de omgeving van de volwassen patiënt personen zijn die voor mantelzorg van hem afhankelijk zijn. De mantelzorgverleningscheck wordt uitgevoerd als de arts inschat dat de problemen van zijn volwassen patiënt een risico vormen voor de veiligheid van degene aan wie hij mantelzorg verleent. Meent de arts dat de medische conditie of de omstandigheden waarin de patiënt verkeert, een risico vormen voor de veiligheid van degene aan wie hij mantelzorg verleent? Of twijfelt de arts daarover? Dan moet hij het stappenplan van de meldcode doorlopen.
Ouder	De biologische ouders, maar ook stiefouders, adoptiefouders en pleegouders. De toevoeging 'andere personen tot wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat' in de definitie kindermishandeling geeft aan dat het tevens kan gaan om anderen van wie het kind afhankelijk is voor aandacht, bescherming en verzorging. Bijvoorbeeld beroepskrachten die een kind een deel van de tijd onder hun hoede hebben, zoals peuterspeelzaalleidsters, leerkrachten, groepsleiders en sporttrainers, of andere bekenden van het kind die hun machtsvervalscht misbruiken, zoals familie, bureu of bekenden.
Ouderlijk gezag	Het wettelijk gezag van ouders gezamenlijk of door één ouder, uitgeoefend over hun minderjarige kind(eren).
Patiënt	Degene waar het ziekenhuis een behandelingsovereenkomst mee heeft gesloten (bij volwassenen) of over heeft gesloten (bij kinderen en al dan niet tijdelijke wilsonbekwamen).
Risicotaxatie-instrument	Een gestructureerd, liefst gevalideerd en genormeerd, instrument die de hulpverlener een ondersteuning geeft bij het wegen van het risico op het ontstaan van geweld in afhankelijkheid in de nabije toekomst bij de patiënt of personen die afhankelijk zijn van de patiënt.
Signaleringsinstrument	Een gestructureerd, liefst gevalideerd en genormeerd, instrument die de hulpverlener een ondersteuning geeft bij het vroegtijdig signaleren van vormen van kindermishandeling of huiselijk geweld en het duiden van symptomen en klachten die bij kindermishandeling of huiselijk geweld kunnen passen.

¹² Het is aan het ziekenhuis om te bepalen of één multidisciplinair team zich bezig houdt met de signalering en aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld of dat het ziekenhuis een team kindermishandeling en een team huiselijk geweld instelt

Den Haag, september 2019.

Nederlandse Vereniging voor Spoedeisende Hulp Artsen Nederlandse Vereniging Spoedeisende
Hulp Verpleegkundigen Nederlandse Vereniging voor Heelkunde
Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde
Vereniging Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, mits met bronvermelding.